

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Afirmativna akcija za predstavnike manjinskih naroda u izbornom zakonodavstvu na nivou lokalne samouprave u državama članicama EU

Podgorica, april 2014. godine

Broj: 05/2014

Klas. br: 00-52/14-

Datum: april 2014. godine

Pripremio: Istraživački centar – Parlamentarni institut

**Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore*

Sadržaj

Uvod.....	4
Austrija.....	6
Belgija.....	6
Bugarska	7
Češka.....	8
Danska	9
Estonija	9
Finska.....	10
Holandija.....	11
Italija	11
Kipar	12
Letonija	12
Litvanija	13
Mađarska.....	14
Njemačka	15
Poljska.....	15
Rumunija.....	16
Slovačka.....	17
Izvori informacija	18

Uvod

Efektivno učešće pripadnika nacionalnih manjina u različitim sferama društvenog i javnog života od suštinskog je značaja za obezbjeđenje socijalne kohezije i razvoja demokratskog društva, navodi se u dokumentu Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina u okviru Savjeta Evrope pod nazivom „*Djelotvorno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, socijalnom i ekonomskom životu i javnim poslovima*“.¹ U dokumentu se navodi da pripadnici nacionalnih manjina mogu biti uključeni u javne poslove putem niza mehanizama, kao što su zastupljenost u predstavničkim tijelima i javnoj upravi na svim nivoima, savjetodavni mehanizmi ili uspostavljanje kulturne autonomije. Stoga i Okvirna konvencija za zaštitu manjina predviđa obavezu ugovornica da stvore uslove za efikasno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, socijalnom i ekonomskom životu, te javnim poslovima, naročito onim koji se njih tiču. Djelotvorno učešće obuhvata širok opseg mogućnosti za uključivanje pripadnika nacionalnih manjina u javni život, od razmjene informacija i dijaloga do formalnog i neformalnog konsultovanja i učešća u donošenju odluka, odnosno putem niza mehanizama od onih konsultativnog karaktera do posebnih parlamentarnih rješenja.²

Na osnovu raspoloživih podataka prikupljenih uvidom u izorno zakonodavstvo, zakonodavstvo o pravima manjina, te izvještaje koje su zemlje ugovornice u obavezi da podnose Savjetodavnom odboru za Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina, u nastavku dokumenta sadržane su informacije u vezi sa pravima nacionalnih manjina u okviru izbornog procesa na nivou lokalne samouprave u sljedećim zemaljama članicama Evropske unije: Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Estonija, Finska, Holandija, Italija, Kipar, Letonija, Litvanija, Mađarska, Njemačka, Poljska, Rumunija i Slovačka. Ustavi pojedinih zemalja članica EU, kao što su Belgija, Malta, Portugal i Kipar ne prepoznaju pojam nacionalnih manjina, dok na primjer Francuska nije potpisnica Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina.

U Češkoj, u okviru skupštine jedinice lokalne samouprave može biti formiran odbor za nacionalne manjine, ukoliko na teritoriji te jedinice živi određeni broj pripadnika nacionalnih manjina, koji može podnositi mišljenja i prijedloge. U Finskoj i Poljskoj pripadnici manjina su u praksi zastupljeni u predstavničkim tijelima na lokalnom nivou, dok su u Njemačkoj mjere afirmativne akcije predviđene na nivou pokrajina, tačnije na partije koje predstavljaju nacionalne manjine ne primjenjuje se izborni prag od 5% prilikom raspodjele mandata. Takođe, u Danskoj je na nivou jedne pokrajine garantovana zastupljenost njemačke nacionalne manjine u skupštini četiri opštine te pokrajine. U pojedinim zemljama (Češka i Slovačka), pripadnici nacionalnih manjina na teritoriji jedinice lokalne samouprave imaju pravo da na svom jeziku dobijaju obavještenja u vezi sa održavanjem izbora. Zakonodavstvo Mađarske omogućava učešće manjina u političkom procesu jedinica lokalne samouprave na principu osnivanja lokalnih manjinskih samouprava za sve nacionalne zajednice u državi, dok u Rumuniji, pored mjera afirmativne akcije na nacionalnom nivou, kandidati na izborima za odbornike mogu biti

¹ Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, *Commentary on the Effective Participation of Persons Belonging to National Minorities in Cultural, Social and Economic Life and in Public Affairs*, Strasbourg, 5 May 2008

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_CommentaryParticipation_en.pdf

² Ibid.

pripadnici nacionalnih manjina koji čine najmanje 15% građana koji su se na posljednjem popisu izjasnili kao pripadnici neke od nacionalnih manjina. U Italiji, odbornici i predstavnici ostalih tijela mogu upotrebljavati jezik manjina prilikom obavljanja funkcija, dok je princip afirmativne akcije predviđen na nivou pojedinih regiona koje naseljavaju pripadnici nacionalnih manjina i to prilikom izbora za predsjednika države.

Specifičan primjer predstavlja Bugarska, gdje postoji ustavna zabrana formiranja političkih partija na nacionalnoj, vjerskoj ili etničkoj osnovi, ali u praksi postoje partije koje predstavljaju nacionalne manjine i funkcionišu pod drugim nazivom (primjer je Pokret za prava i slobode koji zastupa tursku nacionalnu manjinu).

U Austriji, Estoniji, Irskoj, Letoniji, Litvaniji, Holandiji zakonodavstvo ne predviđa posebne mjere koje se odnose na zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave, izuzev ustavnog prava na očuvanje vjerskog, kulturnog i jezičkog identiteta.

U nastavku dokumenta nalazi se komparativni pregled podataka u vezi sa posebnim pravima nacionalnih manjina u okviru izbornog procesa na nivou lokalne samouprave u pomenutim zemaljama članicama.

Austrija

Republika Austrija je 1998. godine ratifikovala Konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina (*Framework Convention for the Protection of National Minorities*) kako bi u skladu sa istom podržala dalje promovisanje prava nacionalnih i etničkih manjina. Ustavom Republike Austrije³ propisano je da svi državljani Austrije imaju ista prava, te da je zabranjena diskriminacija po bilo kom osnovu. Ustav promoviše kulturnu i jezičku raznolikost stanovništva, kao i poštovanje prava etničkih grupa.

Zakonom o pravnom statusu etničkih grupa u Austriji⁴ garantovana je zaštita etničkih grupa i njenih članova, kao i poštovanje njihovog jezika i tradicije. Zakonom je uređeno da se pod pojmom pripadnici nacionalnih manjina podrazumijevaju austrijski državljani koji žive na teritoriji Austrije i njeguju očuvanje sopstvene tradicije, čiji maternji jezik nije njemački. Zakonom je garantovano da pripadnici manjina neće biti diskriminirani po osnovu pripadnosti, kao i to da nijesu u obavezi da dokazuju svoju pripadnost manjini.

Ustavom Republike Austrije predviđeno je da se izbori za predstavnike u skupštini opštine odvijaju po principu proporcionalne zastupljenosti. U tom slučaju, jednako pravo glasa imaju svi državljani Austrije koji imaju prebivalište u određenoj opštini.

U Trećem izvještaju u vezi sa zaštitom nacionalnih manjina koji je podnijela Austrija Savjetu Evrope⁵ navodi se da, u skladu sa zakonodavstvom Austrije, opština predstavlja političke i ne-etničke teritorije u pravnom i teritorijalnom smislu. Međutim, postoji nekoliko opština u kojima većinu stanovništva čine pripadnici nacionalnih manjina. U Izvještaju se navodi da Zakon o nacionalnim manjinama (*National Minority Act*) propisuje koje su nacionalne manjine zastupljene u Austriji. Naime, nacionalne manjine koje su zastupljene u Austriji su: Hrvati, Slovenci, Mađari, Česi, Slovaci i Romi.

Belgija

Ustavom Kraljevine Belgije⁶ uređena su prava i slobode svih državljana Belgije koji imaju ista prava. Ustav propisuje da su zakonima i saveznim zakonima garantovana prava na slobodu i pripadnost ideološkoj i filozofskoj manjini, te da drugačiji pojam manjina Ustav Belgije ne prepoznaje. Stoga, ne postoje posebne ustavne odredbe u vezi sa učešćem ovih grupa na izborima.

³ Constitution of Austria

http://www.servat.unibe.ch/icl/au00000_.html

⁴ *Federal Act on the legal status of the ethnic groups in Austria*, (BGB1, Nr. 84/2013)

https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1976_396/ERV_1976_396.pdf

⁵ Third Report Submitted by Austria Pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, January 2011

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Austria_rev_en.pdf

⁶ The Belgian Constitution, Belgian State Gazette, 6 April 2012

http://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/grondwetEN.pdf

Među različitim jezičkim zajednicama u Belgiji, na saveznom nivou, holandska i francuska jezička zajednica predstavljaju dvije dominantne zajednice, iako je francuska jezička zajednica brojčano manje zastupljena od holandske. U cilju zaštite interesa obje jezičke zajednice, Ustav predviđa uspostavljanje niza procedura poput usvajanja zakona izglasavati dvostrukom većinom, tj. opštom većinom i većinom u okviru jezičke grupe. Takođe, na nivou glavnog grada (Brisel), francuska i holandska jezička zajednica predstavljaju dominantne jezičke zajednice.⁷

Belgija je zemlja potpisnica Konvencije o zaštiti nacionalnih manjina, iako nije ratifikovala Konvenciju.⁸

Bugarska

Bugarski Ustav⁹ propisuje da su svi državljani jednaki pred zakonom, kao i da ne postoje ograničenja prava na osnovu rase, nacionalnosti, etničke pripadnosti, te porijekla. U skladu sa Ustavom, sve partije koje djeluju u Bugarskoj odražavaju volju građana. Međutim, Ustav predviđa zabranu formiranja političkih partija koje djeluju po nacionalnom, etničkom ili vjerskom osnovu. Takođe, sloboda udruživanja garantovana je svima, izuzev u slučajevima kada udruženje poziva na nacionalnu, rasnu, etničku ili vjersku mržnju i na ugrožavanje slobode građana i suvereniteta države. Sa druge strane, bez obzira na ustavnu zabranu formiranja partija na nacionalnom, etničkom ili vjerskom osnovu, u praksi ovakve partije djeluju na nacionalnom i lokalnom nivou.

Izbornim zakonikom Republike Bugarske¹⁰ predviđeno je da svaka partija ili koalicija koju je registrovala Centralna izborna komisija može učestvovati na izborima za odbornike u skupštini opštine, gradonačelnika i predsjednika opštine, bilo kao dio lokalne koalicije ili samostalno. Lokalne koalicije političkih partija podrazumijevaju predizborni savez političkih partija koji je registrovala Centralna izborna komisija i formirane su u cilju učešća na izborima za odbornike u skupštini opštine, gradonačelnika i predsjednika opštine.

Zakon o političkim partijama¹¹ utvrđuje proceduru formiranja, registracije, organizacije i djelovanja političkih partija.

U Drugom mišljenju Savjetodavnog odbora o Konvenciji o zaštiti manjina u Bugarskoj¹² navodi se da pripadnici manjina imaju značajnu ulogu u političkom životu u Bugarskoj. Posebno se navodi angažovanje Pokreta za prava i slobode koji je, prvenstveno zastupajući tursku

⁷ Report on electoral rules and affirmative action for national minorities' participation in decision-making process in European countries, Venice Commission, Strasbourg, 15 March 2005

⁸ Council of Europe, State parties to the Framework Convention for the Protection of National Minorities http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_AtGlance/PDF_MapMinorities_bil.pdf

⁹ Constitution of the Republic of Bulgaria prom. sg 56/13 jul 1991, amend. sg 85/26 sep 2003, sg 18/25 feb 2005, sg 27/31 mar 2006, sg 78/26 sep 2006 - Constitutional Court Judgment no.7/2006, sg 12/6 feb 2007 <http://www.parliament.bg/en/const>

¹⁰ Election Code <http://legislationline.org/topics/country/39/topic/6>

¹¹ Political Party Law, adopted on January 2009: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/15811>

¹² Second Opinion of the Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities on Bulgaria, January 2012 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_2nd_OPCOM_Bulgaria_en.pdf

nacionalnu manjinu, postigao zavidne rezultate na parlamentarnim i lokalnim izborima, kao i angažovanja romskih pripadnika nacionalne manjine koji takođe, osim parlamentarnih, učestvuju i na lokalnim izborima. Savjetodavni odbor je istakao da postoji veći broj političkih partija koje su zainteresovane za prava nacionalnih manjina i kao pozitivan primjer naveo zastupljenost nacionalnih manjina u organima lokalne samouprave u regionima u kojima živi značajan broj pripadnika nacionalnih manjina. Međutim, Savjetodavni odbor je izrazio zabrinutost zbog ustavne zabrane formiranja partija na nacionalnom, etničkom ili vjerskom osnovu, budući da takve odredbe ograničavaju nacionalne manjine da ostvare pravo na udruživanje i predložio bugarskim vlastima da izmijene pomenute odredbe Ustava ublažavanjem riječi sadržanih u odredbama, čime bi se pokazao otvoreniji stav prema manjinama.

U posljednjem izvještaju koji je Bugarska podnijela Savjetodavnom odboru¹³, navodi se da ne postoje prepreke za registraciju političkih partija ukoliko partije ispunjavaju sve formalne zahtjeve predviđene Zakonom o političkim partijama.

Pored toga, prema odredbama Zakona o lokalnoj samoupravi i administraciji¹⁴, svi građani imaju pravo da učestvuju u radu opštine ili organa opštine preko predstavnika koje su izabrali na izborima.

Češka

Nacionalne manjine u Češkoj pravo na učešće u javnom životu ostvaruju putem odbora za nacionalne manjine koji funkcioniše u okviru skupštine jedinice lokalne samouprave, te putem Savjeta za nacionalne manjine.

Ustav Češke¹⁵ predviđa da političke odluke proizlaze iz volje većine koja se manifestuje na slobodnim izborima pri čemu, prilikom donošenja odluka većine, treba uzeti u obzir interese manjina.

U skladu sa Zakonom o pravima pripadnika nacionalnih manjina¹⁶, nacionalna manjina predstavlja zajednicu građana Češke koji žive na teritoriji države a od ostatka stanovništva se razlikuju po zajedničkom etničkom porijeklu, kulturi i tradiciji, predstavljaju manjinu i istovremeno izražavaju volju i zajedničke napore u cilju očuvanja i razvoja sopstvenog identiteta, jezika, kulture i interesa zajednice. Osim toga, pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na aktivno učešće u kulturnom, društvenom, ekonomskom i javnom životu, naročito u pogledu pitanja koja se tiču njih na lokalnom i regionalnom nivou, kao i na nivou države. To pravo ostvaruju putem odbora za nacionalne manjine i vladinog Savjeta za nacionalne manjine.

¹³ Third Report submitted by Bulgaria pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, November 2012

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Bulgaria_en.pdf

¹⁴ Local Self-government and Local Administration Act SG No 57/26.07.2011

¹⁵ Constitution of the Czech Republic <http://www.psp.cz/en/docs/laws/constitution.html>

¹⁶ Act on Rights of Members of National Minorities

http://www.minelres.lv/NationalLegislation/Czech/Czech_Minorities_English.htm

Prema Zakonu o jedinicama lokalne samouprave¹⁷, skupština jedinice lokalne samouprave može formirati odbore kao kontrolna tijela koja podnose mišljenja i prijedloge skupštini jedinice lokalne samouprave. Ukoliko, prema podacima posljednjeg popisa najmanje 10% stanovništva druge nacionalnosti živi na teritoriji jedinice lokalne samouprave, jedinice lokalne samouprave mogu formirati *odbor za nacionalne manjine*. Članovi odbora mogu biti predstavnici nacionalnih manjina, odnosno najmanje polovina članova odbora moraju činiti predstavnici nacionalnih manjina. Predsjednik odbora mora biti odbornik u skupštini jedinice lokalne samouprave.

Zakonom o pravima pripadnika nacionalnih manjina predviđeno je da pripadnici nacionalnih manjina koji tradicionalno i duže vrijeme žive na teritoriji države imaju pravo da informacije o vremenu i mjestu održavanja izbora dobijaju na svom jeziku.

Danska

Ustavom Kraljevine Danske¹⁸ propisano je da danski državljani ne mogu biti lišeni slobode zbog svojih političkih ili vjerskih uvjerenja kao i zbog svog porijekla. Ustavom Danske predviđeno je da državljani Islanda imaju ista prava kao i danski državljani na teritoriji Danske, zahvaljujući takozvanoj Realnoj uniji između Islanda i Danske.

Osim toga, u Trećem izvještaju koji je Danska podnijela Savjetodavnom odboru u skladu sa obavezom predviđenom Okvirnom konvencijom o zaštiti nacionalnih manjina¹⁹ navodi se da stanovnici Farskih ostrva i Grenlanda koji su nastanjeni u Danskoj nijesu registrovani kao grupa pripadnika koji imaju različito porijeklo od Danaca, ali su zaštićeni nacionalnim i međunarodnim zakonodavstvom od svih oblika diskriminacije po osnovu porijekla. Takođe, navodi se da, u skladu sa opštim pravilima o raspodjeli mjesta u skupštini opština (u regionu Južnog Jilanda), njemačka manjina ima pravo na zastupljenost u četiri opštine Južnog Jilanda. Naime, pravila predviđaju da pripadnici njemačke manjine imaju pravo da u četiri opštine imaju ukupno 31 člana skupštine opštine, ukoliko su na posljednjim i pretposljedn timer izborima osvojili jedan mandat.

Estonija

U Estoniji, zakonodavstvom nije predviđeno postojanje posebnih mjera afirmativne akcije kojima se obezbjeđuje zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave, izuzev prava nacionalnih manjina na očuvanje kulturnog i jezičkog identiteta.

¹⁷ Act No 128/2000 Coll. on Municipalities (the Municipal Order), as amended by Act No 273/2001 Coll., Act No 320/2001 Coll., Act No 450/2001 Coll., Act No 311/2002 Coll., and Act No 313/2002 Coll.
[file:///C:/Documents%20and%20Settings/Stazista02/My%20Documents/Downloads/Act_on_Municipalities_\(2000\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Stazista02/My%20Documents/Downloads/Act_on_Municipalities_(2000).pdf)

¹⁸ Constitution of Denmark

http://www.thedanishparliament.dk/Publications/~media/Pdf_materiale/Pdf_publicationer/English/The_constitutional_act_of_denmark_2013.pdf.ashx

¹⁹ Third Report Submitted by Denmark Pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, March 2010

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Denmark_en.pdf

Ustavom Republike Estonije²⁰ predviđeno je da svaki državljanin Estonije ima pravo na očuvanje svog nacionalnog identiteta. Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da, u interesu očuvanja nacionalne kulture, osnuju agencije lokalne samouprave (*selfgoverning agencies*) u skladu sa zakonodavstvom. Ustavom je predviđeno da svaki državljanin Estonije ima pravo da se obrati vlastima na nacionalnom i lokalnom nivou te da u skladu sa pitanjem dobije odgovor na estonskom jeziku. Međutim, u opštinama u kojima najmanje jedna polovina stanovnika pripada nacionalnoj manjini, pripadnici manjina imaju pravo da odgovor dobiju na svom maternjem jeziku.

Zakonom o kulturnoj autonomiji nacionalnih manjina²¹ uređen je pojam pripadnika nacionalne manjine pod kojim se podrazumijevaju državljani Estonije sa prebivalištem na teritoriji Estonije koji pri tom imaju trajne i dugoročne veze sa Estonijom i razlikuju se od ostalih državljana po etničkoj, nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, kao i želji za očuvanjem svog identiteta i tradicionalnih obilježja, što im ovaj zakon i omogućava. Pripadnici njemačke, ruske, švedske i jevrejske nacionalne manjine u Estoniji čine većinu pripadnika nacionalnih manjina.

Zakon o izboru skupštine lokalne samouprave²² propisuje da svaki državljanin Estonije i građanin Evropske unije ima pravo glasa na lokalnim izborima ukoliko je stalno nastanjen u određenoj opštini. Osim toga, Zakon predviđa da se na izborima za odbornike mogu kandidovati državljani Estonije i građanin Evropske unije, koji ima 18 godina starosti i stalno prebivalište na teritoriji date jedinice lokalne samouprave najkasnije do 1. avgusta izborne godine.

Finska

Ustav Finske²³ predviđa da demokratija podrazumijeva pravo pojedinca da učestvuje i utiče na razvoj društva i svoje uslove života. Osim toga, državni organi su u obavezi da promovišu mogućnosti pojedinca za učešće u aktivnostima društva i utiču na odluke koje se tiču njih. Dalje, u skladu sa Ustavom, svi imaju pravo da upotrebljavaju sopstveni jezik, finski ili švedski, u postupcima pred sudom i drugim organima i da primaju zvanična dokumenta na tom jeziku, pri čemu Laponci, kao autohtono stanovništvo, kao i Romi i ostale grupe imaju pravo da održavaju i razvijaju svoj jezik i kulturu. Laponci u svom autohtonom području imaju jezičku i kulturološku samoupravu.

U skladu sa odredbama Zakona o lokalnoj samoupravi²⁴, lokalna samouprava mora obezbijediti stanovnicima mogućnost da učestvuju i utiču na aktivnosti jedinice lokalne samouprave.

²⁰ Constitution of the Republic of Estonia, Riigi Teataja I 2007, 33, 210

<http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/>

²¹ National Minorities Cultural Autonomy Act, Riigi Teataja I 2002, 62, 376

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/519112013004/consolide>

²² Local Government Council Election Act, Riigi Teaja I 2002 (consolidated text April 2013)

<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=X60031K4&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&q uery=kohaliku+omavalitsuse>

²³ Constitution of Finland 11 June 1999 (731/1999, amendments up to 1112 / 2011 included)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>

²⁴ Local Government Act (365/1995; amendments up to 325/2012 included)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1995/en19950365.pdf>

Izborni zakon Finske²⁵ predviđa da kandidate na opštinskim izborima mogu predložiti partije i udruženja sastavljena od građana sa pravom glasa.

Prema podacima posljednjeg dostupnog Izvještaja koji je Finska podnijela Savjetu Evrope u skladu sa obavezom predviđenom Okvirnom konvencijom o zaštiti nacionalnih manjina²⁶, politički aktivni pripadnici nacionalnih manjina mogu biti članovi partija po ličnom izboru. U praksi, pripadnici Roma bili su kandidati na svim izborima, izuzev predsjedničkih. Na opštinskim izborima održanim 2008. godine, bilo je više kandidata Roma nego ikada ranije. Prema podacima Savjetodavnog odbora za pitanja Roma (tijelo na nivou države koje je formirano da pomaže u radu Ombudsmanu), ukupno više od 20 Roma kandidovalo se na opštinskim izborima širom zemlje, a najmanje njih šest izabrano je u opštinama. Pored toga, pripadnici manjina mogu zastupati interese kroz učešće u multikulturalnim savjetima ili odborima velikih gradova.

Holandija

U skladu sa Ustavom Holandije²⁷, svaki državljanin Holandije ima jednako pravo da bira članove predstavničkih tijela kao i da bude biran za člana tih tijela, uz određena ograničenja u skladu sa propisima. Takođe, pravo da bira i bude biran za odbornika u skupštini jedinice lokalne samouprave mogu imati i rezidenti koji nijesu državljani Holandije ukoliko ispunjavaju najmanje polovinu uslova koji važe za rezidente koji su državljani Holandije.

Procedura izbora za odbornike u skupštini jedinice lokalne samouprave regulisana je Izbornim zakonom. Međutim, Zakon ne predviđa posebne mjere afirmativne akcije za zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinice lokalne samouprave.

Italija

Ustav Italije²⁸ predviđa da je država u obavezi da odgovarajućim mjerama štiti jezičke manjine. Osim toga, Ustav predviđa da prilikom izbora za predsjednika države, kojeg bira Parlament, po tri delegata iz svakog regiona učestvuju na izborima, u skladu sa odlukom skupštine regiona, čime se obezbjeđuje učešće manjina na izborima. Region *Valle d'Aosta* može imati samo jednog delegata.

²⁵ Election Act (714/1998; amendments up to 218/2004 included)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1998/en19980714.pdf>

²⁶ Third Report Submitted by Finland pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (Received on 17 February 2010)

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Finland_en.pdf

²⁷ Constitution of the Kingdom of the Netherlands <http://www.government.nl/documents-and-publications/regulations/2012/10/18/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands-2008.html>

²⁸ Constitution of Italy https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf

U skladu sa Zakonom o zaštiti istorijskih jezičkih manjina²⁹, na teritoriji jedinice lokalne samouprave u kojoj žive manjine, a koje su kao takve jedinice lokalne samouprave utvrđene na zahtjev 15% birača upisanih u birački spisak na toj teritoriji ili jedne trećine odbornika u skupštini jedinice lokalne samouprave, odbornici i predstavnici ostalih tijela mogu upotrebljavati jezik manjina prilikom obavljanja funkcija.

Pored navedenog, pravni okvir za zaštitu manjina uključuje i zakon koji ima za cilj da obezbijedi posebne mjere zaštite kada je u pitanju manjinska zajednica Slovena, koja naseljava većinu regija u Italiji.³⁰

Kipar

Ustav Republike Kipar³¹ propisuje da svaki građanin ima pravo da učestvuje na izborima koji se održavaju u skladu sa Ustavom i zakonima. Odredbe Ustava fokusirane su na prava državljana Kipra koji su turskog i grčkog porijekla. Ustav Kipra ne prepoznaje pojam nacionalnih manjina već tzv. religijske grupe kojih je tri (Marioniti, Latini i Jermeni) koji imaju određena prava. Ustavom je predviđeno da su lica koja ne pripadaju ni turskoj ni grčkoj zajednici u obavezi da pristupe jednoj od zajednica. Naime, Ustav određuje da u roku od tri mjeseca od stupanja na snagu Ustava svaki državljanin Kipra mora odlučiti kojoj od ove dvije zajednice pripada.

U Izvještaju Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) u vezi sa izborima na Kipru³² navodi se da tri ustavno priznate religijske manjine imaju po jedno mjesto u Parlamentu. Predstavnici religijskih grupa biraju se na nacionalnom nivou pri čemu pripadnici ovih grupa mogu glasati dva puta, jednom na opštim izborima za predstavnike kiparskih Grka i jednom za predstavnike religijskih grupa. Predstavnici religijskih grupa nemaju pravo glasa u Parlamentu, ali mogu učestvovati u raspravi koja se tiče pitanja u vezi sa njima.

Letonija

Izorno zakonodavstvo Letonije ne predviđa posebne mjere afirmativne akcije za zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave, izuzev jednakih prava svih državljana na učešće u radu državne i lokalne vlasti.

U skladu sa Ustavom Letonije³³, svaki državljanin Letonije ima pravo na učešće u radu državne i lokalne vlasti, kao i na funkciju u javnoj službi. Vlast na nivou jedinice lokalne samouprave biraju državljanin Letonije i građani Evropske unije koji imaju stalno prebivalište na teritoriji Letonije. Svaki građanin Evropske unije koji ima stalno prebivalište na teritoriji Letonije ima

²⁹ Act No. 482 of 15 December 1999 on Protection of Historic Linguistic Minorities (published in Gazzeta Ufficiale No. 297 on December 20, 1999)

³⁰Third Report Submitted by Italy pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, December 2009

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Italy_en.pdf

³¹ Constitution of the Republic of Cyprus <http://www.kypros.org/Constitution/English/>

³² OSCE/ODIHR Election Assessment Mission Final Report, Warsaw, September 2011

<http://www.osce.org/odihr/elections/82242?download=true>

³³ Constitution of the Republic of Latvia <http://cvk.lv/pub/public/29964.html>

pravo da učestvuje u radu lokalne samouprave. Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na očuvanje i razvoj jezika, etničkog i kulturnog identiteta.

U skladu sa Zakonom o izboru skupštine jedinice lokalne samouprave³⁴, kandidat za odbornika u skupštini jedinice lokalne samouprave može biti: državljanin Letonije, građanin Evropske unije, kao i lice koje ima 18 godina starosti i zadovoljava najmanje jedan od sljedećih uslova:

- mjesto prebivališta na administrativnoj teritoriji jedinice lokalne samouprave najmanje posljednjih 10 mjeseci;
- zaposlenje na administrativnoj teritoriji jedinice lokalne samouprave najmanje posljednja četiri mjeseca;
- posjedovanje nekretnine registrovane na datoj teritoriji.

Litvanija

U Litvaniji, zakonodavstvo ne predviđa postojanje posebnih mjera afirmativne akcije, izuzev jednakih prava svih građana, bez obzira na nacionalnost, na učešće u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave.

Izbornim zakonodavstvom predviđeno je da svi građani Litvanije, bez obzira na nacionalnost, rasu ili vjeru imaju pravo da biraju i budu birani za predsjednika države, poslanika, poslanika Evropskog parlamenta i odbornika.

Izmjenama Zakona o izboru odbornika koje su stupile na snagu 20. jula 2010. godine, mogućnost učešća na lokalnim izborima kao kandidata za odbornike proširena je na samostalne kandidate, koji su stalni rezidenti na teritoriji jedinice lokalne samouprave, pored kandidata za odbornike koje predlažu partije. U skladu sa Zakonom o izboru odbornika, svako lice koje je stalni rezident na teritoriji jedinice lokalne samouprave i ima navršenih 20 godina starosti na dan izbora može se kandidovati za odbornika, ukoliko prikupi potpise najmanje 10% birača u toj jedinici lokalne samouprave.

Zakonom je predviđeno da svi kandidati za odbornike imaju ista prava, te da pripadnici svih nacionalnosti mogu biti izabrani za odbornike.

Dalje, Zakon predviđa da prilikom raspodjele mandata za odbornike, lista kandidata može dobiti mandate ukoliko je najmanje 4% birača glasalo za listu, dok zajednička lista kandidata partija ili zajednička lista samostalnih kandidata može dobiti mandate ukoliko je dobila glasove 6% birača.

Bilo koji državljanin zemlje članice EU koji ima stalno prebivalište u Litvaniji takođe ima pravo da bira i bude biran na izborima za odbornike, što je u potpunosti u skladu sa odredbama Ugovora EU.³⁵

³⁴ The City Council and Municipality Council Election Law
http://cvk.lv/pub/upload_file/PV%202013/Pasv_vel_likums_ENG_2013.pdf

Mađarska

Prava nacionalnih manjina i njihovo učešće u odlučivanju na nivou jedinica lokalne samouprave u Mađarskoj predviđeni su Ustavom Mađarske³⁶, Zakonom o pravima nacionalnih manjina³⁷ i Zakonom o izboru predstavnika manjinskih samouprava³⁸.

U skladu sa Ustavom Mađarske, predstavnici različitih nacionalnosti koji žive na teritoriji Mađarske predstavljaju sastavni dio države. Svaki građanin Mađarske koji pripada nacionalnoj manjini ima pravo na slobodno izražavanje i očuvanje sopstvenog identiteta. Nacionalne manjine koje žive na teritoriji Mađarske imaju pravo na osnivanje manjinskih samouprava na lokalnom i nacionalnom nivou.

U smislu Zakona o pravima nacionalnih manjina, nacionalna i etnička manjina je svaka etnička grupa koja na teritoriji Mađarske živi najmanje jedan vijek, koja je u odnosu na stanovništvo zemlje u brojevanoj manjini, čiji su članovi mađarski državljani a od ostalog dijela stanovništva razlikuju se po sopstvenom jeziku, kulturi i tradiciji i istovremeno izražavaju svijest o zajedničkoj pripadnosti, što ima za cilj očuvanje pomenutih vrijednosti i zaštitu interesa ovih zajednica.

Učešće u lokalnom političkom odlučivanju u Mađarskoj, manjine ostvaruju putem formiranja lokalnih manjinskih samouprava što, pored formiranja nacionalnih manjinskih samouprava predstavlja Ustavom zagarantovano pravo. U skladu sa Zakonom o pravima nacionalnih manjina, manjinska samouprava predstavlja organizaciju formiranu putem demokratskih izbora koja funkcioniše kao pravno lice, u formi organa, i ispunjava obaveze predviđene zakonom u cilju unapređenja prava nacionalnih manjina, zaštite i zastupanja njihovih interesa i formiranja nezavisne javne uprave na lokalnom, regionalnom ili nacionalnom nivou.

Nacionalne manjine imaju pravo da putem direktnog glasanja formiraju lokalne manjinske samouprave (na nivou jedinica lokalne samouprave i nivou regiona) i nacionalne manjinske samouprave na nivou države.

Zakonom je predviđen broj predstavnika lokalnih manjinskih samouprava:

- tri, ukoliko je broj upisanih birača u birački spisak manjina manji od 1.000 na teritoriji jedinice lokalne samouprave na dan raspisivanja izbora;
- četiri, ukoliko je broj upisanih birača u birački spisak manjina najmanje 1.000 na teritoriji jedinice lokalne samouprave na dan raspisivanja izbora.

³⁵ Council of Europe, Third Report Submitted by Lithuania pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (*received on 21 September 2011*) Strasbourg, April 2013
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Lithuania_rev_en.pdf

³⁶ The Fundamental Law of Hungary (the Fundamental Law of Hungary shall enter into force on 1 January 2012)
<http://www.kormany.hu/download/a/1c/11000/The%20New%20Fundamental%20Law%20of%20Hungary.pdf>

³⁷ Act CLXXIX of 2011 on the Rights of Nationalities

[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2012\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2012)014-e)

³⁸ Act CXIV of 2005 on the Election of Minority Self-government Representatives and Amendment of Specific Laws on National and Ethnic Minorities https://www.valasztas.hu/en/onkval2010/347/347_1_2.html

Jedinice lokalne samouprave u obavezi su da obezbijede uslove neophodne za funkcionisanje lokalnih manjinskih samouprava. Skupština jedinice lokalne samouprave može usvojiti odluke koje se tiču manjinskih prava, s posebnim osvrtom na kolektivnu upotrebu jezika, obrazovanje, tradiciju, kulturu, lokalnu štampu, jednake mogućnosti, socijalno uključivanje i socijalnu zaštitu u dogovoru sa lokalnom manjinskom samoupravom ili, ukoliko ne postoje predstavnici manjinske samouprave, u dogovoru sa regionalnom manjinskom samoupravom.

Zakon o izboru predstavnika manjinskih samouprava detaljnije uređuje proceduru izbora predstavnika lokalne i nacionalne manjinske samouprave. Izbori za predstavnike lokalne manjinske samouprave održavaju se svake četvrte godine na isti datum kada i opšti izbori za odbornike i predsjednika jedinice lokalne samouprave.

Njemačka

Nacionalnim manjinama u Njemačkoj smatraju se grupe njemačkih stanovnika koji tradicionalno predstavljaju rezidente na teritoriji Njemačke, a od većine stanovništva razlikuju se po sopstvenom jeziku, kulturi, istoriji i nastojanju da očuvaju svoj identitet. Pojedine nacionalne manjine imaju područja koja tradicionalno naseljavaju u pojedinim saveznim državama Njemačke (Šlezvig-Holštajn, Saksonija, Brandenburg, Donja Saksonija).³⁹

U skladu sa Saveznim zakonom o izborima⁴⁰, mjere afirmativne akcije predviđene su na nivou pokrajina. Stoga, prilikom raspodjele mandata među listama na izborima u pokrajinama, u obzir se uzimaju samo partije koje su osvojile najmanje 5% glasova u izbornoj jedinici. Međutim, na partije koje predstavljaju nacionalne manjine prilikom raspodjele mandata ne primjenjuje se izborni prag od 5%.

Poljska

Ustavom Poljske⁴¹ predviđeno je pravo nacionalnih manjina na očuvanje tradicionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta i običaja. Pripadnici nacionalnih manjina u Poljskoj imaju pravo da učestvuju u rješavanju pitanja u vezi sa njihovim identitetom.

U Poljskoj se nacionalnom manjinom smatra grupa poljskih građana koja se u suštini razlikuje od ostataka stanovništva Poljske po sopstvenoj tradiciji, kulturi i jeziku. Osim toga, nacionalne manjine moraju posjedovati volju da očuvaju sopstvenu tradiciju, jezik i kulturu. Zakon o nacionalnim i etničkim manjinama i regionalnim jezicima⁴² propisuje da su na području Poljske

³⁹ Report on electoral rules and affirmative action for national minorities' participation in decision-making process in European countries, Venice Commission, Strasbourg, 15 March 2005.

⁴⁰ Federal Elections Act Version as promulgated on 23 July 1993 (Federal Law Gazette I pp. 1288, 1594), as last amended by Article 2 of the Act of 3 Mai 2013 (Federal Law Gazette I p. 1084)

http://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/downloads/rechtsgrundlagen/bundeswahlgesetz_engl.pdf

⁴¹ Constitution of Poland (Dziennik Ustaw No. 78/1997): <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>

⁴²The Regional Language, National and Ethnic Minorities Act (Dziennik Ustaw No. 17, item. 141, with the amendment of 2005, No. 62, item 550): http://ksng.gugik.gov.pl/english/files/act_on_national_minorities.pdf

zastupljene sljedeće nacionalne manjine: Bjelorusi, Česi, Litvanci, Njemci, Jermeni, Rusi, Slovaci, Ukrajinci i Jevreji.

Lokalna samouprava ima značajnu ulogu u mnogim oblastima javne politike u Poljskoj, a pripadnici manjina učestvuju u lokalnim izborima i raspodjeli mandata u skupštinama i izvršnim pozicijama na svim nivoima. Međutim, Savjetodavni odbor Savjeta Evrope zabilježio je da u tom pogledu ne postoje podaci o broju pripadnika nacionalnih i etničkih manjina koji su izabrani u skupštinama jedinica lokalne samouprave.⁴³

Rumunija

U Rumuniji su mjere afirmativne akcije na nacionalnom nivou predviđene Ustavom i izbornim zakonodavstvom. Stoga se organizacijama građana koji su pripadnici nacionalnih manjina koje nijesu osvojile nijedan mandat, prilikom raspodjele dodjeljuje po jedan mandat, u skladu sa odredbama Ustava. Ustavom Rumunije⁴⁴ priznato je i garantovano pravo pripadnicima nacionalnih manjina na očuvanje i razvoj sopstvenog etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Međutim, Ustav ne sadrži odredbe kojima se pripadnicima nacionalnih manjina garantuje učešće u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave.

Zakonom o izborima za lokalnu upravu⁴⁵ definisan je pojam nacionalnih manjina pod kojim se podrazumijeva etnička grupa koja ima predstavnike u Savjetu nacionalnih manjina (*National Minorities Council*). Zakon, takođe, uređuje učešće nacionalnih manjina na lokalnim izborima na teritoriji Rumunije. Naime, Zakon predviđa da se na lokalnim izborima mogu kandidovati političke organizacije koje pripadaju nacionalnim manjinama koje su zastupljene u državnom Parlamentu. Osim toga, kandidaturu mogu podnijeti članovi grupe koji pripadaju nacionalnoj manjini a koji čine najmanje 15% ukupnog broja građana, koji su se na posljednjem popisu izjasnili kao pripadnici neke od nacionalnih manjina. Međutim, ukoliko je broj članova potrebnih za podnošenje kandidature veći od 25.000, spisak članova će obuhvatiti najmanje 25.000 lica sa prebivalištem u najmanje 15 okruga u zemlji i opštini Bukurešt, ali ne manje od 300 lica za svaki okrug i opštinu Bukurešt.

Zakonom o izborima za lokalnu upravu predviđen je pripadnicima nacionalnih manjina isti tretman prilikom sprovođenja predizborne kampanje. Organizacije građana koji su pripadnici nacionalnih manjina imaju pristup lokalnim i nacionalnim medijima i pravo na zastupljenost u predizbornom programu u skladu sa svojim udjelom u stanovništvu, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou.

⁴³ Council of Europe: Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities - Third Opinion on Poland, February 2014

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Poland_en.pdf

⁴⁴ Constitution of Romania (Official Gazette of Romania, No. 429/2003)

<http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=371&idl=2>

⁴⁵ Law for the Election of Local Public Administration Authorities (The Official Gazette of Romania, No. 67/2004)
<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/949/file/f8d6a4d6e9ad96de802fd5cceb4.pdf>

Slovačka

U skladu sa Ustavom Slovačke⁴⁶, građani imaju pravo da učestvuju u upravljanju javnim poslovima neposredno ili preko izabranih predstavnika. Građani pod jednakim uslovima imaju pristup izabranim i ostalim javnim pozicijama.

Dalje, Ustavom je zagaranтован sveobuhvatan razvoj građana koji su pripadnici nacionalnih manjina ili etničkih grupa u Slovačkoj, naročito pravo da razvijaju sopstvenu kulturu zajedno sa ostalim pripadnicima manjina ili etničkih grupa, pravo da saopštavaju i razmjenjuju informacije na maternjem jeziku, pravo na udruživanje u okviru udruženja nacionalnih manjina i pravo na osnivanje obrazovnih i kulturnih institucija. Pored navedenih prava, pripadnici nacionalnih manjina u skladu sa Ustavom imaju pravo na obrazovanje na sopstvenom jeziku, upotrebu jezika u zvaničnoj komunikaciji, kao i pravo na učešće u donošenju odluka u vezi sa pitanjima koja se odnose na nacionalne manjine i etničke grupe.

Ostvarivanje prava građana pripadnika nacionalnih manjina i etničkih grupa predviđenih Ustavom ne smiju dovesti do ugrožavanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta, kao ni do diskriminacije drugih stanovnika.

U Izvještaju koji je Slovačka podnijela Savjetu Evrope u skladu sa obavezom predviđenom Okvirnom konvencijom o zaštiti nacionalnih manjina⁴⁷, navodi se da su izmjenama i dopunama Zakona o upotrebi jezika nacionalnih manjina 2011. godine unaprijeđena prava u vezi sa jezikom pripadnika nacionalnih manjina, proširene mogućnosti upotrebe jezika u javnoj i zvaničnoj komunikaciji, uključujući nekoliko novih oblasti. U skladu sa ovim izmjenama, izmijenjeno je i izborno zakonodavstvo. Stoga, jedinice lokalne samouprave, koje zadovoljavaju uslove u pogledu određenog broja pripadnika nacionalnih manjina na svojoj teritoriji, u obavezi su da obavještenje u vezi sa održavanjem izbora dostavljaju pored zvaničnog jezika i na jeziku nacionalnih manjina.

Institucionalni mehanizam za pitanja učešća pripadnika nacionalnih manjina u razmatranju pitanja koja se tiču ostvarivanja njihovih prava je Odbor za nacionalne manjine i etničke grupe koji ima konsultativnu ulogu.

⁴⁶ Constitution of Slovakia <http://www.slovakia.org/sk-constitution.htm>

⁴⁷Fourth Report Submitted by the Slovak Republic Pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention For the Protection of National Minorities, Received on 28 January 2014
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_SlovakRepublic_en.pdf

Izvori informacija

1. Act CLXXIX of 2011 on the Rights of Nationalities, Hungary
[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2012\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2012)014-e)
2. Act CLXXIX of 2011 on the Rights of Nationalities
[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2012\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2012)014-e)
3. Act CXIV of 2005 on the Election of Minority Self-government Representatives and Amendment of Specific Laws on National and Ethnic Minorities
https://www.valasztas.hu/en/onkval2010/347/347_1_2.html
4. Act CXIV of 2005 on the Election of Minority Self-government Representatives and Amendment of Specific Laws on National and Ethnic Minorities, Hungary
https://www.valasztas.hu/en/onkval2010/347/347_1_2.html
5. Act on Rights of Members of National Minorities
http://www.minelres.lv/NationalLegislation/Czech/Czech_Minorities_English.htm
6. Act No 128/2000 Coll. on Municipalities (the Municipal Order), as amended by Act No 273/2001 Coll., Act No 320/2001 Coll., Act No 450/2001 Coll., Act No 311/2002 Coll., and Act No 313/2002 Coll.
[file:///C:/Documents%20and%20Settings/Stazista02/My%20Documents/Downloads/Act_on_Municipalities_\(2000\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Stazista02/My%20Documents/Downloads/Act_on_Municipalities_(2000).pdf)
7. Act No. 482 of 15 December 1999 on Protection of Historic Linguistic Minorities (published in Gazzeta Ufficiale No. 297 on December 20, 1999)
8. Council of Europe, State parties to the Framework Convention for the Protection of National Minorities
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_AtGlance/PDF_MapMinorities_bil.pdf
9. Constitution of Austria http://www.servat.unibe.ch/icl/au00000_.html
10. Constitution of the Republic of Bulgaria <http://www.parliament.bg/en/const>
11. Constitution of the Republic of Cyprus <http://www.kypros.org/Constitution/English/>
12. Constitution of the Czech Republic
<http://www.psp.cz/en/docs/laws/constitution.html>
13. Constitution of Denmark
http://www.thedanishparliament.dk/Publications/~media/Pdf_materiale/Pdf_publicationer/English/The_constitutional_act_of_denmark_2013.pdf.ashx
14. Constitution of Poland (DziennikUstawNo. 78/1997):
<http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>

15. Constitution of the Republic of Estonia, RiigiTeatajaI 2007, 33, 210
<http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/>
16. Constitution of the Kingdom of the Netherlands <http://www.government.nl/documents-and-publications/regulations/2012/10/18/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands-2008.html>
17. Constitution of Romania (Official Gazette of Romania, No. 429/2003)
<http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=371&idl=2>
18. Constitution of Slovakia <http://www.slovakia.org/sk-constitution.htm>
19. Constitution of the Republic of Latvia <http://cvk.lv/pub/public/29964.html>
20. Constitution of Finland 11 June 1999 (731/1999, amendments up to 1112 / 2011 included)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>
21. Constitution of Italy
https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf
22. Council of Europe: Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities - Third Opinion on Poland, Strasbourg, February 2014
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Poland_en.pdf
23. Council of Europe, Third Report Submitted by Austria pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (received on 23 August 2010), Strasbourg, January 2011
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Austria_rev_en.pdf
24. Council of Europe, Third Report Submitted by Lithuania pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (*received on 21 September 2011*) Strasbourg, April 2013
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Lithuania_rev_en.pdf
25. Council of Europe, Third Report Submitted by Denmark pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, (Received on 30 March 2010), Strasbourg, March 2010
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Denmark_en.pdf
26. Election Act Finland (714/1998; amendments up to 218/2004 included)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1998/en19980714.pdf>
27. Election Code Bulgaria <http://legislationline.org/topics/country/39/topic/6>

28. Federal Act on the legal status of the ethnic groups in Austria, (BGB1, Nr. 84/2013)
https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1976_396/ERV_1976_396.pdf
29. Federal Elections Act Version as promulgated on 23 July 1993 (Federal Law Gazette I pp. 1288, 1594), as last amended by Article 2 of the Act of 3 Mai 2013 (Federal Law Gazette I p. 1084)
http://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/downloads/rechtsgrundlagen/bundeswahlgesetz_engl.pdf
30. Fourth Report Submitted by the Slovak Republic Pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention For the Protection of National Minorities, Received on 28 January 2014
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_SlovakRepublic_en.pdf
31. Law for the Election of Local Public Administration Authorities (The Official Gazette of Romania, No. 67/2004)
<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/949/file/f8d6a4d6e9ad96de802fd5cceb4.pdf>
32. Local Government Act
<file:///C:/Documents%20and%20Settings/Stazista02/My%20Documents/Downloads/fa45956c8a69aab5b1293d9b70e6.pdf>
33. Local Government Council Election Act Estonia, RiigiTeaja I 2002 (consolidated text April 2013)
<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=X60031K4&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=kohaliku+omavalitsuse>
34. Local Self-government and Local Administration Act SG No 57/26.07.2011
35. National Minorities Cultural Autonomy Act, RiigiTeatajaI 2002, 62, 376
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/519112013004/consolide>
36. OSCE/ODIHR Election Assessment Mission Final Report, Warsaw, September 2011
<http://www.osce.org/odihr/elections/82242?download=true>
37. Political Party Law of Bulgaria, adopted on January 2009
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/15811>
38. Report on electoral rules and affirmative action for national minorities' participation in decision-making process in European countries, Venice Commission, Strasbourg, 15 March 2005
39. Second Opinion of the Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities on Bulgaria, Strasbourg, January 2012

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_2nd_OPCom_Bulgaria_en.pdf

40. The Belgian Constitution, Belgian State Gazette, 6 April 2012
http://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/grondwetEN.pdf
41. The City Council and Municipality Council Election Law
http://cvk.lv/pub/upload_file/PV%202013/Pasv_vel_likums_ENG_2013.pdf
42. The Fundamental Law of Hungary (the Fundamental Law of Hungary shall enter into force on 1 January 2012)
<http://www.kormany.hu/download/a/1c/11000/The%20New%20Fundamental%20Law%20of%20Hungary.pdf>
43. The Fundamental Law of Hungary (the Fundamental Law of Hungary shall enter into force on 1 January 2012)
<http://www.kormany.hu/download/a/1c/11000/The%20New%20Fundamental%20Law%20of%20Hungary.pdf>
44. The Regional Language, National and Ethnic Minorities Act(DziennikUstaw No. 17, item. 141, with the amendment of 2005, No. 62, item 550):
http://ksng.gugik.gov.pl/english/files/act_on_national_minorities.pdf
45. Third Report Submitted by Finland pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (Received on 17 February 2010)
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Finland_en.pdf
46. Third Report Submitted by Italy pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, December 2009
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Italy_en.pdf
47. Third Report submitted by Bulgaria pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, November 2012
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Bulgaria_en.pdf